

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:

матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.

(м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025

УДК 347.778

ВИЗНАЧЕННЯ СФЕР ТА НАПРЯМКІВ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Є.С.Шейн

аспірант кафедри економіки бізнесу Національного технічного університету

«Харківський політехнічний інститут» (м. Харків)

ORCID: 0009-0007-4464-9863

П.Г.Перерва,

д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу Національного
технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (м. Харків)

ORCID: 0000-0001-6618-0380

DETERMINATION OF SPHERES AND DIRECTIONS OF COMMERCIALIZATION OF INTELLECTUAL PROPERTY OBJECTS

E.S. Shein

Postgraduate student of the Department of Business Economics of the National

Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" (Kharkiv)

ORCID: 0009-0007-4464-9863

P.G. Pererva,

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Business
Economics, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" (Kharkiv)

ORCID: 0000-0001-6618-0380

***Анотація:** У доповіді досліджуються основні напрями комерціалізації об'єктів
ІВ. Аналізуються механізми ліцензування, франчайзинг, створення стартапів,
венчурне фінансування та трансфер технологій. Розглядаються економічні та*

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:

матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.

(м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025

правові аспекти комерціалізації, а також особливості ринку ІВ в сучасних умовах.

Ключові слова: ліцензування, інтелектуальна власність, франчайзинг

Abstract. *The report examines the main directions of commercialization of intellectual property objects. The mechanisms of licensing, franchising, creation of startups, venture financing and technology transfer are analyzed. Economic and legal aspects of commercialization, as well as the features of the intellectual property market in modern conditions are considered.*

Keywords: licensing, intellectual property, franchising

У сучасних умовах вітчизняної економіки знань інтелектуальна власність (ІВ) виступає ключовим активом, що визначає конкурентоспроможність компаній та наукових установ. Ефективна комерціалізація об'єктів ІВ сприяє розвитку інноваційного потенціалу, залученню інвестицій та зміцненню ринкових позицій суб'єктів господарювання. У даній доповіді розглянуто основні напрями комерціалізації об'єктів ІВ, включаючи ліцензування, франчайзинг, створення стартапів на основі патентів та залучення венчурного капіталу [1-18].

Мета дослідження – аналіз сучасних підходів до комерціалізації ІВ та визначення ефективних стратегій для їх впровадження в умовах глобального ринку.

Необхідною умовою досягнення максимального економічного ефекту для підприємства є впровадження системи управління інтелектуальними ресурсами, розробка механізмів їх комерціалізації [2, 8, 14]. Комерціалізація об'єктів ІВ - це використання цих об'єктів в господарському обігу підприємства, мета якого - отримання планового прибутку для підприємства. Для того, якби інтереси власника інноваційно-інтелектуального товару було реалізовано в своїй повній

сукупності (інтелектуально-інноваційному проекті), треба, щоб комерціалізація ІВ давала патентовласнику (або інвестору) якийсь надлишок отриманого доходу над понесеними витратами. В такому разі інтелектуальний капітал підприємства у формі ІВ набуває особливих споживчих якостей [6, 13, 17].

З означеного вище слід зазначити, що цей інтелектуальний капітал на підприємстві набуває певної авансованої завчасно вартості і приносить власникам прибуток в ході господарської та виробничої діяльності. Не слід акцентувати при цьому методичні підходи до вибору і форм комерціалізації об'єктів ІВ, більш важливим є сам результат цього практичного використання ІВ у виробничо-комерційній діяльності підприємств та організацій. Цей процес здійснюється коли інтелектуальний капітал створюється та ефективно використовується на цьому підприємством або реалізується на інших підприємствах. Сукупність такого роду напрямів використання ІВ в господарській, комерційній та виробничій діяльності підприємства представлено на рис. 1.

Рисунок 1 – Основні напрями комерціалізації ІВ

При використанні у виробничій діяльності створеного інтелектуально-інноваційного продукту на цьому ж підприємстві (розробнику), додана вартість, яку цій продукт набуває, формується з двох основних складових,: частини

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:

матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.

(м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025

доданої вартості, яка є складовою інтелектуального капіталу підприємства, отриманого ним в чистому вигляді; залишку доданої вартості, яка була отримана в ході реалізації (продажу) продукції, створеної з споживанням інтелектуального капіталу, створеного на умовах споживання вже оновлених або модернізованих засобів виробництва або предметів труда та інноваційних технологій. Тобто, це споживання інтелектуальних та інноваційних ресурсів даного підприємства в ході його інтелектуально-інноваційної діяльності.

Але слід зазначити, що використання науково-технічної продукції самим розробником є доцільним лише тоді, коли це підприємство має всі умови для впровадження новацій, отримує від них високі прибутки і прагне зберегти монопольне становище на ринку. Проте в багатьох випадках власник інтелектуального продукту не має можливості сам впроваджувати його у виробництво і в цьому випадку більш ефективним буде проведення передачі виключних прав на споживання цього інтелектуального об'єкта іншій особі на умовах складання з нею відповідних угод на трансфер технологій.

Згідно діючого законодавства нашої країни про охорону виключних прав ІВ, комерційну реалізацію цих прав, на результати інноваційно-інтелектуальної діяльності підприємства в повному їх обсязі або в частковому представленні, власник правового охоронного документа при цьому проводить передачу виключних прав на ІВ або видачу відповідного дозволу на їх комерційне використання шляхом укладення ліцензійної угоди.

Світова практика комерційного використання в різних технологічних сферах об'єктів ІВ показує, що найбільш поширеним напрямом комерційної реалізації науково-технічних розробок є продаж ліцензій на їх використання. Така форма комерціалізації ІВ є найбільш доцільною, оскільки передбачає введення в договір обмежуючих умов: на термін дії, на територію, на обсяг переданих прав. При укладанні договору ліцензії власник прав на науково-технічний продукт не передає повністю прав на цей об'єкт і в будь-якому разі

залишається його власником. Крім того при укладанні договору невиключної ліцензії власник патенту (ноу-хау) залишає за собою виключне право самому споживати об'єкт ІВ, а також надавати ліцензії на його використання іншим особам. Таким чином, ліцензування дає можливість отримати набагато більший прибуток, ніж тільки при використанні об'єктів ІВ самими його розробниками. Тому в даному дослідженні головна увага була акцентована саме на процесі трансферу інтелектуальних технологій, без якого неможливим є повноцінний розвиток науково-технічної сфери.

Аналіз сучасних тенденцій у сфері комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності показав, що ключовими механізмами є ліцензування, спільні підприємства, продаж патентів та розробка стартапів. Найбільш перспективними стратегіями є інтеграція ІВ у бізнес-моделі компаній, активне залучення інвестицій та підтримка державних програм фінансування інновацій.

Успішна комерціалізація інтелектуальної власності на вітчизняних промислових підприємствах, на наш погляд, нагально потребує комплексного методичного підходу, що включає комплекс першочергових заходів: правовий (патентний) захист, маркетингове просування на ринок та фінансову підтримку. Подальші дослідження у цій сфері повинні бути зосереджені на розробці ефективних інструментів для підвищення прибутковості інноваційних активів та розширення міжнародного співробітництва у цій сфері.

Література

1. Лега, О., Яловега, Л., & Прийдак, Т. (2022). Договірна політика та податкові ризики в умовах невизначеності // *Цифрова економіка та економічна безпека*, (3 (03)), 41–46. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.3-8>.
2. Кравчук А. В., Перерва П. Г. Ефективність як економічна категорія // *Вісник НТУ "ХПІ" (екон. науки)*. Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 15 (1291). С. 137-143.

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:

матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.

(м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025

3. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. (2012) Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.
4. Перерва П.Г., Борзенко В.І., Кобелєва Т.О. Інтелектуальна власність: магістерський курс: підручник. Харків: НТУ «ХПІ», 2019. 1002 с.
5. Пономаренко О.Г., Лега О.В. Оптимізація тестування системи обліку земельних операцій у агроформуваннях // *Облік і фінанси*. 2017. № 1. С. 76–84.
6. Лега О.В. Економіко-правові аспекти матеріальної відповідальності облікових працівників // *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2010. № 3. Ч. 2. С. 150–151.
7. Перерва П.Г. Економіка та організація інноваційної діяльності: підруч. / за ред. П.Г.Перерви, С.А.Меховича, М.І.Погорєлова. Харків: НТУ «ХПІ», 2008. 1080 с.
8. Лега О. В. Доходи діяльності: облік та відображення у звітності в контексті нормативно-правових змін // *Інноваційна економіка*. 2014. № 6. С. 297-303.
9. Перерва П.Г. Управління інноваційною діяльністю підприємства // *Маркетинг: підручник* / За ред. О.А.Старостіної. К.: Знання, 2009. С. 461-518.
10. Лега О. Використання податкової інформації у розрахунках з бюджетом // *Agricultural and Resource Economics : International Scientific EJournal*. 2017. Vol. 2. № 3. Pp. 63–74.
11. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // *Навч. посібник для інж.-техн.вузів.- Харків : «Основа», 1993.- 288с*
12. Nagy S., Pererva P.G. Compliance principles // *Universum View 9. Economics and management: conference materials*. Vinnytsia: NilanLTD, 2018. P. 89 96.
13. Старостіна А.О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика: підруч. К.: *Знання*, 2009. 1070 с.
14. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ В.Л. Антикризовий механізм сталого розвитку підприємства /ТОВАЖНЯНСЬКИЙ В.Л.-Х.: Віровець А.П. : Апостроф, 2012.-703 с.

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:

матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.

(м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025

15. Compliance program: [tutorial] / P.G.Pererva [et al.]; ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M.Veress Somosi. Kharkov; Miskolc : NTU "KhPI", 2019. 689 p.

16. Pererva P., Nagy S., Maslak M. (2018) Organization of marketing activities on the intrapreneurship // MIND Journal. №5. 10 p.

17. Лега О.В., Яловега Л.В., Прийдак Т.Б. Помилки в бухгалтерському обліку: сутність, класифікаційні ознаки, виявлення та виправлення // *Причорноморські економічні студії*. 2020. Випуск 49. С. 187-195.

18. Канцедал Н.А., Лега О.В. Інформаційна роль обліку в результативності інвестиційної стратегії аграрних підприємств // *Агросвіт*. 2021. № 11. С. 11–20.
DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.11.11>